

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

CAUZA VEREINIGUNG DEMOLRATISHER SOLDATEN Γ-STERRICHS și GUBI *contra*
AUSTRIEI
Cererea nr. 15153/89

Hotărâre **19 decembrie 1994**

în cauza Vereinigung Demokratisher Soldaten Γ-Sterrichs and Gubi c. Austriei (1)
(cererea nr.)

În cauza în cauza Vereinigung Demokratisher Soldaten Γ-Sterrichs and Gubi c. Austriei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului întrunită, în conformitate cu Articolul 43 din Convenție Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului („Convenția”) și cu dispozițiile relevante ale Regulamentului Curții A (2), în Cameră formată din judecătorii:

dl R. Bernhardt, președinte,
dl Thor Vilhjalmsson,
dl F. Matscher,
dl C. Russo,
dl A. Spielmann,
dl S. K. Martens,
dna E. Palm,
dl I. Foighel,
dl L. Wildhaber.

și, de asemenea dl H. Pertzold, grefier în interimat,
după deliberarea care a avut în camera de consiliu, la data de 23 iunie și 23 noiembrie 1994,
pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această ultimă dată:

Notă de la Grefier:

1. Cazul are numărul 34/1993/429/508. Primul număr indică poziția cazului pe lista cazurilor deferite în anul relevant anul, iar al doilea număr anul în care cazul a fost deferit Curții. Ultimele două numere indică, respectiv, poziția cazului pe lista cazurilor înaintate Curții de la înființarea acesteia și pe lista respectivelor cereri către Comisie.
2. Regulamentul A se aplică la toate cazurile deferite Curții înainte de intrarea în vigoare a Protocolului nr. 9 (P9) și ulterior numai cazurilor care vizează statele angajate în acest Protocol (P9). Ele corespund Regulamentului care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1983, amendat ulterior cu câteva ocazii.

PROCEDURA

1. Cazul a fost deferit Curții de către Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia”) la 9 septembrie 1993, în termenul de trei luni prevăzut de articolului 32 § 1 și articolului 47 din Convenție. La origine se află plângerea (nr. 15153/89) formulată împotriva Republicii Austria, prin care Comisia fusese sesizată în temeiul articolului 25 de către o asociație privată în temeiul

dreptului austriac, Vereinigung demokratischer Soldaten Österreichs („the VDSÖ”) și de către un cetățean austriac, dl Berthold Gubi, la data de 12 iunie 1989.

Cererea Comisiei face trimitere la dispozițiile articolelor 44 și 48 și la declarația prin care Austria a recunoscut jurisdicția obligatorie a Curții (articolul 46). Obiectul plîngerii a fost obținerea unei decizii prin care să se stabilească, dacă în funcție de situația de fapt, statul pârât a încălcat exigențele Articolelor 10, 13 și 14 din Convenție.

Ca urmare a anchetei desfășurate în conformitate cu Regula 33 §3 (d) din Regulamentul Curții A, reclamantii și-a exprimat dorința de a participa la audiere în fața Curții și au desemnat un avocat care urma să-i reprezinte (Regula 30).

2. Camera care urma să se constituie include *ex officio* pe dl F.Matscher, judecător ales din partea Austriei (articolul 43 din Convenție) și dl R. Ryssdal, președintele Curții (Regula 21§ 3 (b)). La 24 septembrie 1993, în prezența Grefierului, Președintele Curții a tras la sorți numele celorlați șapte membri, și anume, dl Thor Vilhjalmsson, dl C. Russo, dl A. Spielmann, dl S.K. Martens, dna E. Palm, dl I. Foigel, și dl. L. Wildhaber (articolul 43). Ulterior, dl R. Bernhardt, Vice-președintele Curții, l-a înlocuit pe dl Ryssdal, care nu au putut participa la dezbaterile cazului (regulile 9 și 24 paragraful 1).

4. Domnul Ryssdal, în calitate d Președinte al Camerei (Regula 21§ 6), acționând prin grefierul adjunct, s-a consultat cu Agentul Guvernamental („Guvernul”), Delegatul Comisiei și avocatul reclamantilor cu privire la organizarea procesului (Regulele 37 § 1 și 38). În conformitate cu ordinul emis în consecință, grefierul a primit memoriul reclamantilor la 6 aprilie 1994 și memoriul guvernului la 18 aprilie.

La 7 iunie, Comisia a prezentat dosarul procedurilor care se desfășuraseră în fața ei; grefierul o invitase să facă aceasta conform instrucțiilor președintelui Curții.

5. În conformitate cu decizia Președintelui, la data de 20 iunie 1994 a avut loc audierea publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg. Curtea a ținut înainte a ședință preliminară.

În fața Curții s-au prezentat:

(a) din partea guvernului

dl F. Cede, Șeful Departamentului Drept Internațional,

Ministerul Federal al Afacerilor Externe

Agent

dl S. Rosenmayr, Departamentul Constituțional,

Cancelaria Federală

dl. E. Bertagnoli, Departamentul Drept Internațional,

Ministerul Federal al Afacerilor Externe

dl G. Keller, colonel, Ministerul Federal al Apărării

Consilieri

(b) din partea Comisiei

dl S. Trechsel,

Delegat

(c) din partea reclamantilor

dl G. Lansky, avocat

Consilier

Curtea a audiat declarațiile dlui Cede, dlui Trechsel și a dlui Lansky.

6. La 19 iulie 1994, la solicitarea curții, Guvernul a prezentat observățiile scrise cu privire la un cont suplimentar de cheltuieli prezentat de către reclamant și la sfârșitul audierii.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

A. Primul reclamant

7. Primul reclamant, o asociație cu sediul la Vienna, publica o revistă lunară intitulată der Igel („Ariciul”), adresată soldaților care se aflau în serviciul militar în forțele armate austriace. Această revistă conținea informații și articole, de obicei cu caracter critic, cu privire la viața militară.

8. La 27 iulie 1987, asociația a solicitat Ministerului Federal pentru Apărare (Bundesminister für Landesverteidigung) distribuția revistei der Igel în cazarmele militare, utilizând aceeași modalitate ca și în cazul altor două reviste militare editate de către asociațiile private, Miliz-Impuls și Visiter. De fapt, armata adoptase o practică de diseminare a acestor reviste în mod alternativ împreună cu un buletin oficial de informare distribuit tuturor recrutaților (Miliz-information), acoperind cheltuielile din propriul buget.

Ministrul nu a răspuns la această solicitare. Interogat de membrii parlamentului, el a explicat în scrisoarea din 10 mai 1983 că nu putea autoriza distribuția revistei der Igel în cazarmele militare. În opinia lui, articolul 46 paragraful 3 din Legea cu privire la Forțele Armate (Wehrgesetz, a se vedea în continuare paragraful 18) garantează tuturor militarilor dreptul de a primi fără restricții, prin intermediul unor surse accesibile publicului, informații cu privire la evenimentele politice. Oricum, pe teritoriul cazarmelor militare unicele publicații care puteau fi distribuite erau cele care se solidarizau, cel puțin într-o anumită măsură, cu obligațiile constituționale ale armatei și, respectiv, nu aduceau atingere reputației armatei și nu acordau spațiu de tipar partidelor politice. Chiar și revistele cu caracter critic, așa ca revista Hallo editată de sindicatul tinerilor, nu ar fi fost interzise dacă s-ar fi respectat condițiile în cauză. Revista der Igel, pe de altă parte, nu le-a respectat. La adoptarea deciziei în chestiunea în litigiu, ministrul s-a bazat pe autoritatea prevăzută de articolul 79 din Constituție (Bundesverfassungsgesetz) și articolul 44 paragraful 1 și 46 din Legea cu privire la forțele armate, articolul 116 din codul penal (Strafgesetzbuch) și articolul 3 paragraful 1 din Regulamentul General al Armatei (Allgemeine Dienstvorschriften für das Bundesheer, a se vedea în continuare paragrafele 17-20).

B. Al doilea reclamant

Cel de-al doilea reclamant, un membru al VDSÖ-ului, și-a început serviciul militar la 1 iulie 1987 la cazarmele Schwarenberg din Salzburg. La 29 iulie, cu ocazia depunerii jurământului, el a făcut o declarație împotriva Președintelui Republicii. Pe parcursul următoarelor luni, el a înaintat câteva plângeri, publicate împreună cu o scrisoare deschisă semnată de alți douăzeci și unu de recruți care denunțau numărul de corvoade impuse reclamantului și a pus în circulație o petiție în favoarea refuzului de a face serviciul militar pe motiv că acesta este în contradicție cu conștiința lui.

La 1, 9 și 22 iulie, el a fost personal notificat de conținutul dispozițiilor dreptului militar aplicabile la situația lui.

10. La 29 decembrie 1987, în timp ce reclamantul distribuia în cazarmele numărul 3/87 a revistei der Igel, un ofițer i-a ordonat să înceteze.

În editorialului numărului în litigiu se menționa cooperarea între recrutați și cadrele active ale unității bazată pe interesele comune și respectul reciproc, care constituia din scopurile VDSÖ-lui. Unele articole adoptau un ton critic vizavi de instruirea militară, procedura care rezulta din plîngerea înaintată de dl Gubi și principiile care reglementau serviciul militar. Celelalte articole comentau diferite contribuții apărute în presă, congresul mișcării tinerilor sindicaliști, scopurile și activitățile VDSÖ-lui și plîngerea unui soldat care a fost penalizat cu reducerea în jumătate a soldei pentru pretinsa pierdere a echipamentului.

11. La 12 ianuarie 1988 un al ofițer i-a comunicat dlui Gubi conținutul circularilor din 1975 și 1987 și a regulamentului cazarmei Schwarzenberg, amendate la 4 ianuarie 1988, care interzic expedierea sau distribuirea publicațiilor în cazarme fără autorizarea ofițerului comandant (a se vedea în continuare paragraful 20).

12. La 22 ianuarie 1988, dl Gubi s-a plîns de această interdicție și de ordinul din 29 decembrie 1987 (a se vedea paragraful 10) Comisiei Militare pentru Plîngeri (Beschwerdekommision in militärischen Angelegenheiten) din cadrul Ministerului Federal al Apărării.

La 7 aprilie Diviziune pentru Plîngeri (Beschwerdeabteilung) din cadrul ministerului a respins plîngerea reclamantului în conformitate cu recomandarea Comisiei pentru Plîngeri. În opinia Comisiei, ordinul în litigiu se baza în mod evident pe o circulară din 1987 a corpului 2 de armată (Korpskommando II), care conținea instrucțiuni privind distribuirea materialelor publicate, bazate pe prevederile articolului 5 din legea fundamentală din 1867 (Staatsgrundgesetz über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger), ordonanța 19 din regulamentul general și articolul 13 din legea cu privire la forțele armate (a se vedea în continuare paragrafele 15 și 18-20). Prima dispoziție conferă o protecție proprietății persoanelor juridice de drept public identică cu cea garantată persoanelor private. Respectiv, cazarmele de la Schwarzenberg trebuiau considerate proprietate a statului federal, drepturile căruia erau exercitate de ofițerul comandant.

Libertatea de exprimare garantată de articolul 13 din legea fundamentală din 1867 cădea sub rezerva „restricțiilor prevăzute de lege” (gesetzliche Schranken) care erau similare cu cele derivate din obligațiunea de discreție și obediință enunțată în articolele 17 și 44 din legea cu privire la forțele armate și deriva din natura acestei relații de subordonare (besonderes Gewaltverhältnis). Prin urmare, măsurile contestate nu au adus atingere în nici un fel libertății de exprimare.

13. Ulterior, dl Gubi a sesizat Curtea Constituțională (Verfassungsgerichtshof). La 26 septembrie, Curtea a refuzat să examineze apelul reclamantului pe motiv că acesta nu ridică întrebări constituționale și avea puține șanse de succes.

14. Cu toate acestea, în aceeași zi, Curtea Constituțională a casat decizia din 15 februarie 1988 prin care ofițerul comandant al batalionului nr. 3 a confirmat pedeapsa de trei zile de arest impusă reclamantului cu titlu de sancțiune disciplinară pentru distribuirea revistei der Igel soldaților în cazarme. Ea a constatat că prevederile, de încălcarea cărora a fost acuzat dl Gubi, circularile din 1975 și 1987 (a se vedea în continuare paragraful 20), aveau un caracter obligatoriu pentru autoritățile militare și nu pentru reclamant, ceea ce nu era relevant și în cazul prevederilor regulamentului în vigoare în cazarmele din Schwarzenberg, dar aceste reguli au fost introduse la 4 ianuarie 1988 și, respectiv, nu intrase încă în vigoare la epoca faptelor.

II. Dreptul intern aplicabil

A. Drepturile garantate de legea fundamentală

15. Articolul 5 din legea fundamentală din 21 decembrie 1867 privind drepturile generale a cetățenilor protejează proprietatea.

16. Articolul 13 prevede:

„Sub rezerva restricțiilor constituționale, fiecare persoană are dreptul să-și exprime liber opinia în mod verbal, în scris, în variantă tipărită sau prin intermediul exprimării grafice. Presa poate să nu fie cenzurată sau limitată de un sistem de autorizare...”

B. Dreptul militar

17. Articolul 79 din Constituția federală stipulează obligațiunile generale a forțelor armate austriece.

18. La epoca faptelor, drepturile și obligațiunile cadrelor militare erau reglementate de articolele 44 și 46 din legea cu privire la forțele armate din 1978. Conform acestui statut, soldații sânt obligați sărijinească armata în îndeplinirea sarcinilor sale și să se abțină de la comiterea unor fapte care ar putea prejudicia reputația ei (articolul 44 paragraful 1). Ei au dreptul de a formula cereri și plîngeri, precum și de a introduce recursuri (articolul 44 paragraful 4). Ei se bucură de aceleași drepturi politice ca și civilii (articolul 46 paragraful 2). Oricum, armata nu trebuie să fie implicată în activități de ordin politic și nu poate fi utilizată pentru scopuri politice (articolul 46 paragraful 1). În consecință, desfășurarea unor astfel de activități în exercițiul serviciului militar și în sediile militare este interzise, cu excepția activităților care facilitau obținerea informațiilor în mod individual despre evenimentele politice, făcând uz de sursele accesibile publicului (articolul 46 paragraful 3).

19. Regulamentul general al armatei, emis de către Ministerul Federal al Apărării, enunță obligațiunile impuse serviciului național. Ele prevăd, printre altele, că o persoană aflată în serviciu militar trebuie să fie întotdeauna pregătită să-și îndeplinească obligațiunile în mod optimal și să se abțină de la comiterea unor fapte care ar putea aduce atingere reputației armatei și să submineze încrederea populației în securitatea statului (articolul 3 paragraful 1). Militarii au o relație specială de subordonare în raport cu republica austriacă. Această relație le cere, în afară de apărarea instituțiilor democratice, disciplină, camaraderie, obediență, vigilență, curaj și discreție (articolul 3 paragraful 2). În conformitate cu articolul 19 paragraful 2 comandantii cazarmelor sânt obligați să ia toate măsurile necesare pentru a meține ordinea și securitatea militară în localurile în litigiu. În acest scop, este de datoria lor să stabilească reguli (Kasernordnung) care să reglementeze, printre altele, accesul la cazarme (articolul 19 paragraful 3).

20. Prin circulara din 14 martie 1975 a Ministerului Federal al Apărării statul major general (Armeekommando) a ordonat ofițerilor să adopte măsuri preventive în ceea ce privește publicațiile care ar denigra armata (negatives wehrpolitisches Gedankengut). Ele vizau, printre altele, interzicerea distribuirii și afisării publicațiilor în zonele militare.

O circulară emisă de statul major general al celui de al doilea corp de armată din 17 decembrie 1987 ordona acelorași ofițeri să introducă în regulamentul cazarmelor dispoziția privind interzicerea distribuirii sau afisării, fără autorizarea ofițerului superior, a publicațiilor neoficiale. Regulile în vigoare în cazarmele din Schwarzenberg au fost respectiv amendate la 4 ianurie 1988.

C. Procedura în fața Curții Constituționale

21. Curtea Constituțională examinează , fiind sesizată cu o cerere (Beschwerde), dacă o măsură administrativă (Bescheid) a încălcat un drept garantat reclamantului prin Constituție, sau dacă a aplicat prevederile unui decret care contravine legii, o lege care contravine Constituției sau un tratat internațional incompatibilă cu dreptul austriac (articolul 144 paragraful 1 din Constituția federală).

PROCEDURA ÎN FAȚA COMISIEI

22. VDSÖ-ul și dl Gubi au sesizat Comisia la 12 iunie 1989. Invocînd prevederile articolului 10 din Convenție, primul reclamant s-a plîns de interdicția impusă asupra distribuirii revistei der Igel în cazarmele austriece, iar cel de-al doilea reclamant de ordinul din 29 decembrie 1987 prin care s-a impus sistarea distribuirii numărului 3/87 în cazarmele din Schwarzenberg. De asemenea, ei au susținut că nu au beneficiat de un remediu efectiv în sensul articolului 13 și că sînt victime ale discriminării pe motive politice , ceea ce contravine dispozițiilor articolului 14 în combinație cu articolul 10.

23. La 6 iulie 1992, Comisia a declarat cererea (nr. 15153/89) admisibilă. În raportul său din 30 iunie 1993 (articolul 31), Comisia și-a exprimat următoarea opinie:

(a) cu privire la primul reclamant:

- (i) a existat o încălcare a articolelor 10 și 13 (cu douăsprezece voturi la nouă);
- (ii) nu a fost ridicată nici o întrebare distinctă în temeiul articolului 14 în combinație cu articolul 10 (în unanimitate);

(b) cu privire la cel de-al doilea reclamant:

- (i) a existat o încălcare a articolului 10 (cu douăsprezece voturi la nouă), dar nu și a articolului 13 (în unanimitate);
- (ii) nu au fost ridicată nici o întrebare distinctă sub aspectul articolului 14 în combinație cu articolul 10 (în unanimitate).

Textul integral al opiniei Comisiei și al celor trei opinii dizidente este anexat la prezenta hotărâre* .

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLUL 10 DIN CONVENȚIE

A. Primul reclamant

24. Primul reclamant s-a plîns de refuzul Ministerului Apărării de a include revista der Igel în lista publicațiilor periodice distribuite de armata austriacă. Asociația reclamantă a considerat că aceasta a constituit o încălcare a prevederilor articolului 10 din Convenție, care prevede:

„ 1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de aprimi și de a comunica informații sau idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere, prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

*Note ale Grefierului: Din considerente practice această anexă nu va apărea decât în versiunea publicată a hotărârii (Volumul 302 a Seriei A, Publicațiile Curții), dar o copie a raportului Comisiei este disponibil la arhivă.

2. Exercițarea acestor libertăți, ce compărtă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formațiuni, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”.

25. Potrivit Guvernului, asociația VDSÖ nu trebuia în nici un caz confundată cu acei membri a asociației în litigiu care, la epoca faptelor, își executau serviciul militar în forțele armate. Prin urmare, ministrul era justificat s-o considere ca fiind terța parte și să exercite unul din drepturile conferite de codul civil Statului Federal în calitate de proprietar al cazarmelor, și anume dreptul de a decide liber asupra naturii serviciilor care urmau a fi furnizate în aceste localuri și de alege furnizorii acestor servicii, fără a da vre-o explicație cu privire la decizia adoptată.

Asociația reclamantă a solicitat ca revista pe care o publica să fie distribuită de către armată, utilizând aceeași modalitate ca și în cazul celorlalte două publicații periodice neoficiale. De fapt, solicitarea ei se baza în mod exclusiv pe aranjamentele dreptului privat, aranjamente care nici într-un caz nu puteau fi solicitate de către editurile vizate. Autoritățile armate nu erau obligate să faciliteze distribuirea tuturor revistelor recomandate. Pe scurt, ministrul și-a exercitat o putere discreționară și nu a încălcat nici un drept al asociației reclamante.

26. În lumina ansamblului argumentelor avansate, Curtea trebuie în primul rând să examineze dacă a avut loc o ingerința în exercițiul de către asociația VDSÖ a dreptului ei de a comunica informații și idei.

1. A existat oare vre-o ingerință?

27. Conform jurisprudenței constante a Curții, responsabilitatea unui Stat Contractant este angajată în cazul în care violarea unuia din drepturile și libertățile definite în Convenție rezultă din neexecutarea de către Statul vizat a obligațiunii impuse de articolul 1 de garanta aceste drepturi și libertăți fiecărei persoane aflate sub jurisdicția sa. (a se vedea în primul rând, hotărârea din 25 martie 1993 în cazul Costello-Roberts c. Regatului Unit, Seria A nr. 247-C, p. 57. paragraful 26).

În speță, însăși autoritățile au asigurat și au suportat cheltuielile pentru distribuirea în mod regulat a revistelor periodice cu tematică militară publicate de diferite asociații, diseminându-le împreună cu publicațiile oficiale. Indiferent de statutul juridic al acestui reglementări, o astfel de practică trebuia să aibă efecte asupra nivelului de informații comunicate membrilor forțelor armate și, respectiv, a angajat responsabilitatea Statului respondent impusă de articolului 10. Libertatea de exprimare trebuie să fie garantată în egală măsură persoanelor aflate în serviciul militar și celorlalte persoane aflate sub jurisdicția Statului Contractant (a se vedea, în special, hotărârea din 16 decembrie 1992 în cazul Hadjianastassiou c. Greciei, Seria A nr. 252, p. 17, paragraful 39).

În continuare, Curtea notează faptul că, conform dosarului cauzei, din ansamblul publicațiilor periodice adresate militarilor numai revista der Igel nu a fost acceptată spre distribuire (a se vedea paragraful 8 de mai sus). Prin urmare, asociația VDSÖ putea pretinde în mod rezonabil remedierea situației create. În consecință, respingerea cererii asociației de către Ministrul Apărării a constituit o ingerință în exercițiul dreptului ei de a comunica informații și idei.

2. A fost oare ingerința justificată?

28. Ingerința în litigiu ar încălca articolul 10 dacă n-ar fi „prevăzută de lege”, dacă nu ar urmări unul sau mai multe scopuri legitime enunțate în paragraful 2 al articolului 10 sau dacă nu ar fi „necesară într-o societate democratică” pentru a realiza astfel de scopuri.

(a) A fost ingerința „prevăzută de lege”?

29. Potrivit asociației reclamante, nici una din prevederile dreptului militar invocate de ministrul apărării nu poate fi considerată „lege” în sensul Convenției. Aceasta este adevărat, în primul rând, în ceea ce privește articolele 44 și 46 din legea cu privire la forțele armate și articolul 3 din regulamentul general al armatei, care au un caracter arbitrar fiind formulate în termeni destul de vagi, fapt de asemenea valabil pentru circularele din 1975 și 1987, care, mai mult decât atât, nici nu erau accesibile asociației reclamante.

30. Guvernul a subliniat că, departe de a adopta o măsură administrativă, ministrul doar a refuzat să dea un răspuns favorabil la cererea societății reclamante. În caz de necesitate, baza suficientă pentru decizia lui trebuie găsită în codul civil și această baza satisfacea exigențele articolului 10. Dispozițiile citate ale dreptului militar, în special, circulara din 1975 au determinat în mare parte decizia ministrului.

31. Curtea notează că, deși aceste dispoziții nu pot servi în sens strict baza juridică a acțiunii ministrului, chiar dacă ministrul nu a adoptat o decizie formală, el le-a respectat în speță. Acesta devine evident, în special, din răspunsul lui la ancheta parlamentară (a se vedea paragraful 8 de mai sus). Prin urmare, este necesar de a examina dacă aceste dispoziții au fost estimate ca „legi”.

Curtea recunoaște că dispozițiile în litigiu erau formulate în termeni generali. Oricum, trebuie de reamintit faptul că nivelul de precizie impus legislației interne – care nu poate prevedea orice eventualitate – depinde în mare măsură de conținutul instrumentului examinat, domeniul care-l coperă, numărul și statutul persoanelor vizate (a se vedea în special, hotărârea din 25 august 1993 în cazul *Chorherr c. Austriei*, Seria A nr. 266-8, pp. 35-36, paragraful 25).

În materie de disciplină militară, redactarea unor reguli care ar descrie în detalii diferite tipuri de comportament ar fi practic imposibilă. De aceea, ar putea fi necesar ca autoritățile să formuleze astfel de reguli în mod detaliat. Dispozițiile relevante trebuie, oricum, să acorde o protecție suficientă împotriva arbitrarului și să ofere posibilitatea de a prevedea consecințele aplicării lor.

În opinia Curții, dispozițiile în litigiu, în special, circulara din 14 martie 1975, a furnizat o bază juridică suficientă pentru respingerea cererii asociației VDSÖ. Primul reclamant număra printre membrii săi militari care aveau cunoștea aceste reguli și puteau, prin urmare, prevedea posibilitatea invocării lor de către ministru la examinarea cererii reclamantului. În concluzie, ingerința în litigiu a fost „prevăzută de lege”.

(b) A urmărit ingerința un scop legitim?

32. Decizia contestată a fost în mod evident adoptată în scopul menținerii ordinii în forțele armate, un scop legitim prevăzut de articolul 10 paragraful 2 (a se vedea hotărârea din 8 iunie 1976 în cazul *Engel și Alții c. Olandei*, Seria A nr. 22, p. 41, paragraful 98).

(c) A fost ingerința „necesară într-o societate democratică”?

33. Asociația VDSÖ a negat faptul că respingerea cererii sale a fost necesară. Ea a fost motivată numai de dorința de a împiedica difuzarea prin intermediul revistei *der Igel* a unui curent de opinii în rândurile soldaților considerate ostile de autorități armatei. Totuși, asociația reclamantă

a susținut că guvernul punea treptat în aplicare majoritatea reformele propuse de revistă, așa ca reducerea restricțiilor pe durata stărilor excepționale, introducerea unui program de cinci zile de lucru, majorarea salariilor și transportul public gratis. Prin urmare, revista nu putea fi considerată ca prezentând o amenințare reală.

34. De fapt, Comisia a acceptat opinia primului reclamant. Ea a notat că revista der Igel nu instiga la violență, nesupunere sau încălcarea regulilor; cel mult ea furniza informații cu privire la procedura de înaintare a plîngerilor și a recursurilor.

35. Potrivit guvernului, revista urmărea scopul subminării eficacității armatei și amenința sistemul de apărare a țării. Distribuirea ei era în special inacceptabilă deoarece, la epoca faptelor, când războiul rece era încă în process, în cazarmele din Schwarzenberg existau o anumită situație de tensiune. Această situație, similară cu cea existentă în cazul Engel și Alții (citată mai sus, p.42, paragraful 101), a fost cauzată de tensiunea în rândurile militarilor provocată de diferite acțiuni intenționat provocative (a se vedea paragraful 9 de mai sus), desfășurate de dl Gubi, în capacitatea sa de membru activ al VDSÖ-lui.

Confruntându-se cu această situație, ministrul apărării a dat dovadă de reținere, deoarece numai a refuzat să permită armatei să faciliteze distribuirea revistei der Igel. Această măsură a fost necesară pentru a menține disciplina, dar ea nu a împiedicat diseminarea publicației în cazarmele prin alte mijloace. Spre exemplu, soldații puteau primi publicația în litigiu prin poștă și nimeni nu-i împiedica s-o citească în cazarmele. Pe scurt, autoritățile nu au depășit marja admisibilă de apreciere, care în mod necesar a fost mai mare în această zonă, deoarece ei singuri erau în poziția de a evalua în cunoștință de cauză, într-o situație dată, obligațiunile și responsabilitățile specifice ale membrilor forțelor armate.

36. Curtea reiterează că libertatea de exprimare se aplică, de asemenea, „informațiilor” și „ideilor” cu caracter ofensator, care șochiază sau îngrijorează Statul sau oricare fracțiune a populației. Acestea sînt cerințele aceluia pluralism, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există o „societate democratică” (a se vedea, printre altele, hotărârea din 26 noiembrie 1991 în cazul Observer și Guardian c. Regatului Unit, Seria A nr. 216, p. 30, paragraful 59 și hotărârea din 23 aprilie 1992, Seria A nr. 236, p. 22 paragraful 42 în cazul Castels c. Spania).

Aceasta este valabil și în cazul în care beneficiarii sînt militari, deoarece articolul 10 se aplică lor la fel ca și altor persoane aflate sub jurisdicția statelor contractante. Totuși, funcționarea eficientă a unei armate este greu de imaginat fără regulamente juridice destinate să împiedice militarii de a submina disciplina militară, spre exemplu, prin materiale scrise (a se vedea hotărârea în cazul Engel și Alții, citată anterior, p. 41, paragraful 100 și hotărîrea în cazul Hadjianastassiou, citată mai sus, p. 17, paragraful 39).

37. Curtea observă că, la epoca faptelor, armata distribuia gratis în toate cazarmele țării propriile publicații și cele produse de asociațiile de soldați private. Aparent, numai revista der Iger nu a fost inclusă în listă publicațiilor pentru distribuire, ceea ce a redus considerabil șansele ei de a spori numărul cititorilor în rândurile soldaților. Faptul că asociația VDSÖ a utilizat posibilitatea de a trimite revista abonaților prin poștă nu putea să compenseze un astfel de handicap. Prin urmare, aceasta putea fi justificat numai de necesități imperative din moment ce excepțiile la libertatea de exprimare trebuie interpretate cu atenție (a se vedea hotărîrea din 26 aprilie 1979 în cazul Sunday Times c. Regatului Unit (nr.1), Seria A nr. 30, p. 41, paragraful 65).

38. Guvernul a invocat conținutul revistei der Igel pentru a sprijini argumentul avansat. Publicația, având un caracter critic și satiric, prezenta o amenințare disciplinei și eficacității armatei.

În opinia Curții o astfel de afirmație trebuie ilustrată și confirmată prin exemple specifice. Nici unul din numerele revistei der Igel, examinată în calitate de probă, nu recomandă nesupunere sau violență și nu pune la îndoială utilitatea armatei. În mod evident, majoritatea numerelor conțineau plângeri, înaintau propuneri pentru reforme sau încurajau cititorii să intenteze procese judiciare de reclamare sau apel. Oricum, în pofida unui conținut adesea polemic, nu se crează impresia că reclamantii au depășit limitele permisibile în contextul unei simple discuții a ideilor, care trebuie tolerată de forțele armate ale unui stat democratic, precum și de societatea în serviciul căreia se află această armată.

39. Guvernul, de asemenea, a citat existența unei tensiuni în cazarmele din Schwarzenberg, care, după cum s-a pretins, a fost cauzată în mod special de publicațiile asociației reclamante și de activitățile dlui Gubi (a se vedea paragraful 9 de mai sus). Această situație a condus la înaintarea unui număr mare de plângeri din partea recrutaților.

În opinia Curții, această situație, caracteristică pentru o singură cazarmă, nu a fost suficient de gravă pentru a justifica o decizie, efectele căreia s-au extins asupra tuturor localurilor militare de pe teritoriul țării. Din acest punct, situația de fapt în litigiu se deosebește de cea din cazul Engel și Alții. În cazul din urmă revista interzisă a fost distribuită doar într-un loc unde a apărut neliniștea citată de către autorități (a se vedea hotărârea mai sus menționată, p. 18, paragraful 43).

40. În concluzie, refuzul ministrului apărării de a include revista der Igel pe lista revistelor distribuite de către armată a fost disproporționată cu scopul legitim urmărit. Prin urmare, primul reclamant a fost victima unei violări a articolului 10.

B. Al doilea reclamant

41. Dl Gubi, de asemenea, a pretins a fi victima unei încălcări a articolului 10, prin aceea că i s-a interzis să distribuie numărul 3/87 a revistei der Igel (a se vedea paragraful 10).

1. A existat oare ingerință?

42. Este incontestabil faptul că a existat o ingerință în exercițiul dreptului de a comunica informații și idei de către dl Gubi.

2. A fost ingerința justificată?

43. Prin urmare, trebuie să se stabilească dacă ingerința a fost „prevăzută de lege”, dacă ea a urmărit unul sau mai multe scopuri legitime enunțate în paragraful 2 al articolului 10 și dacă ea a fost „necesară într-o societate democratică” în vederea realizării acestor scopuri.

(a) A fost oare o ingerință „prevăzută de lege”?

44. Reclamantul s-a plâns că nu a existat o bază juridică pentru emiterea ordinului din 29 decembrie 1987, prin care se solicita oprirea distribuirii revistei der Igel. Nici circularele din 1975 și 1987 și nici regulamentul în vigoare în cazarmele din Schwarzenberg nu puteau fi considerate ca constituind „legi” în sensul Convenției; ele nu au fost publicate în monitorul oficial și nu erau formulate în termeni suficient de clari. Numai regulamentul cazarmelor conținea o prevedere relevantă, care a fost introdusă numai la 4 ianuarie 1988, cu alte cuvinte după consumarea evenimentelor care au constituit obiectul acestei cauze.

45. Guvernul a afirmat că măsura în litigiu s-a bazat pe articolele 44 paragraful 1 din legea cu privire la forțele armate, exigențele căreia erau definite mai detaliat în articolele 3 și 19 ale Regulamentului General al Armatei și în diferite regulamente ale cazarmelor. Întrădevăr, dl Gubi a fost personal notificat de conținutul acestor dispoziții și de modul în care acestea au fost aplicate în practică la 1, 9 și 22 iulie 1987 (a se vedea paragraful 9).

46. Cât privește formularea acestor prevederi, Curtea face trimitere la considerațiunile dezvoltate în paragraful 31 de mai sus. Ținând cont, în special, de informația furnizată cu privire la regulile în vigoare (a se vedea paragraful 9 de mai sus), Curtea consideră că, reclamantul era în poziție să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele create, posibilitatea dispunerii unei astfel de interdicții (a se vedea mutatis mutandis, hotărârea în cazul Sunday Times (nr.1) citat mai sus, p. 31, paragraful 49 și hotărârea din 29 octombrie 1992 în cazul Open Door și Dublin Well Woman c. Irlandei, Seria A nr. 246-A, p. 27, paragraful 60).

(b) A urmărit ingerința un scop legitim?

47. Curtea consideră că măsura în litigiu a fost impusă, la fel ca refuzul reclamat de către primul reclamant, în scopul menținerii ordinii în cadrul forțelor armate (a se vedea paragraful 32 de mai sus).

(c) A fost ingerința „necesară într-o societate democratică”?

48. Guvernul a argumentat ordinul în litigiu referindu-se la comportamentul dlui Gubi. Pe lângă faptul că acesta a făcut un protest împotriva președintelui republicii, în timpul ceremoniei de depunere a jurământului, el, de asemenea, a înaintat și plângeri și a pus în circulație o petiție și o scrisoare deschisă (a se vedea paragraful 9 de mai sus). Astfel, reclamantul a contribuit în mare măsură la sporirea tensiunii care deja exista în acel moment în cazarmă. Mai mult decât atât, el era membru al partidului comunist austriac, al cărui manifest chema la suprimarea armatei. Ordonând oprirea distribuirii revistei der Igel, ofițerul vizat urmărea scopul de a-l împiedica pe reclamant să amplifice și mai mult situația și așa tensionată .

49. Curtea face trimitere, în primul rând, la considerentele enunțate în paragrafele 36 și 37 de mai sus. Ea se subscrie opiniei guvernului că un incident particular trebuie examinat în contextul general. Această abordare nu diminuează necesitatea de a examina, în primul rând, conținutul publicației în litigiu. La fel ca Comisia, Curtea subliniază faptul că numărul 3/87 a revistei der Igel conținea articole cu privire la condițiile de exercitarea a serviciului în armata națională. (a se vedea paragraful 10). Aceste articole erau redactate într-un stil critic sau chiar satiric și conțineau cereri sau înaintau propuneri pentru reforme, totuși ele nu puneau la îndoială datoria de a se supune sau scopul serviciului în forțele armate. Respectiv, este puțin probabil că revista ar prezenta o amenințare serioasă pentru disciplina militară. Prin urmare, măsura în discuție a fost proporționată cu scopul urmărit și a încălcat articolul 10.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 13 DIN CONVENȚIE

A. Primul reclamant

50. Suplimentar, asociația VDSÖ s-a plâns că nu a beneficiat de un recurs efectiv în fața instanțelor naționale în ceea ce privește plângerea înaintată în temeiul articolului 10. Ea a invocat articolul 13 din Convenție, care prevede:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercițiul atribuțiilor lor oficiale.”

51. Comisia, în fond, se subscrie acestei opinii.

52. Guvernul a negat, în primul rând, că plângerile asociației reclamante erau „argumentabile” sub aspectul dispozițiilor Convenției. Alternativ, el a susținut că asociația ar fi putut sesiza instanțele civile privind distribuirea revistei der Igel prin intermediul unei acțiuni în executare (Leistungsklage), unei acțiuni în acceptare (Duldungsklage), sau a unei acțiuni în constatare (Feststellungsklage).

53. În lumina concluziei adoptate în paragraful 40, condiția ca plângerea să fie „argumentabilă” este satisfăcută cu privire la afirmația în litigiu (a se vedea, printre altele, hotărârea din 27 aprilie 1988 în cazul Boyle și Rice c. Regatului Unit, Seria A nr. 131, p.23, paragraful 52).

Cât privește căile posibile de recurs citate de către guvern, ei nu au furnizat nici un exemplu care ar demonstra aplicarea lor într-un caz similar cu cel în dezbatere. Prin urmare, ei nu au reușit să demonstreze eficacitatea acestor căi de recurs.

Respectiv, primul reclamant a fost victima unei încălcări a articolului 13.

C. Al doilea reclamant

54. dl Gubi s-a plîns de încălcarea articolului 13. În circumstanțele cauzei în litigiu, atât Diviziunea pentru Plîngerii cât și Curtea Constituțională nu pot fi considerate ca fiind o „autoritate națională” în sensul acestei dispoziții. Diviziunea pentru Plîngerii era subordonată Ministerului Apărării și, respectiv, nu acorda garanții necesare de independență; Curtea Constituțională nu a examinat fondul plîngerii depuse de reclamant.

55. La fel ca Comisia și Guvernul, Curtea a notat că, în conformitate cu articolul 144 din Constituție, Curtea Constituțională este competentă să audieze plângerile militarilor care pretind încălcarea dreptului lor la libertatea de exprimare (a se vedea paragraful 21).

Este adevărat că în speță, Curtea Constituțională a refuzat să examineze plângerea dlui Gubi (a se vedea paragraful 13). Oricum, eficacitatea unui recurs în scopul articolului 13 nu depinde de ceritudinea unui rezultat favorabil (a se vedea hotărârea în cazul Costello-Roberts, citată anterior, p. 62, paragraful 40). Cel de-al doilea reclamant putea beneficia de un recurs care satisfăcea exigențele acestei prevederi.

Prin urmare, nu este necesar ca Curtea să examineze dacă Diviziunea pentru Plîngerii constituie „o autoritate națională” în sensul articolului 13.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 14 DIN CONVENȚIE ÎN COMBINAȚIE CU ARTICOLUL 10

56. În final, reclamanții s-au plîns că fiecare din ei au fost victimele unei încălcări a articolului 14 din convenție în combinație cu articolul 10. Violarea dreptului lor la libertatea de exprimare a constat în discriminarea pe motive politice.

Tinând cont de concluziile slae cu privire la articolul 10, Curtea nu consideră necesar de a adopta o hotărâre cu privire la această plângere.

IV APLICAREA ARTICOLULUI 50 DIN CONVENȚIE

57. Conform articolului 50 din Convenție,

„Dacă hotărârea Curții declară că o decizie luată sau o măsură dispusă de o autoritate judiciară sau de orice altă autoritate a unei părți contractante este în întregime sau parțial în opoziție cu obligațiile ce decurg din prezenta convenție și dacă dreptul intern al acelei părți nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei decizii sau ale acestor măsuri, prin hotărârea Curții se acirdă, dacă este cazul, părții lezate o reparație echitabilă.”

A. Daune

1. Daune materiale

58. Asociația VDSÖ a cerut 14, 800, 000 șilingi austrieci (ARS) cu titlu de despăgubiri materiale. Această constituie suma pe care Ministerul Apărării ar fi trebuit s-o achite asociației în eventualitatea adoptării deciziei de a cumpăra și distribui revista der Igel din 27 iulie 1987, dat înaintării cererii asociației (a se vedea paragraful 8).

59. Curtea a acceptat opinia delegatului Comisiei că violarea articolului 10 nu rezultă din incapacitatea Ministerului de a achita suma solicitată de asociație, dar din refuzul autorităților militare de a distribui revista în litigiu.

2. Daune morale

60. Asociația VDSÖ și dl Gubi au solicitat suplimentar despăgubiri pentru daune morale, lasând fixarea cunatumului la discreția Curții.

61. Delegatul Comisiei a susținut această revendicare.

62. La fel ca Guvernul, care a subliniat faptul că revista der Igel a încetat a fi publicată în 1988, Curtea consideră că prezenta hotărâre oferă a compensație suficientă pentru daunele materiale suferite.

B. Costuri și cheltuieli

63. Reclamanții au solicitat o sumă totală de 360, 952.34 ATS cu titlu de costuri și cheltuieli suportate în timpul procedurilor în fața autorităților naționale și 247, 684.78 pentru cele în fața organelor Convenției.

64. Guvernul a acceptat să plătească 110,000 ATS.

65. Ținând cont de criteriul enunțat în jurisprudența constantă a Curții și facând o evaluare pe o bază echitabilă, Curtea acordă reclamanților o sumă totală de 180, 000 ATS pentru cheltuieli de judecată suportate în fața instanțelor naționale și a organelor Convenției.

PENRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. Hotărăște, cu șase voturi la trei, că a avut loc o încălcare a articolului 10 din Convenție cu privire la primul reclamant;
2. Hotărăște, cu opt voturi la unu, că a avut loc o încălcare a articolului 10 în ceea ce privește cel de-al doilea reclamant;
3. Hotărăște cu șase voturi la trei că a avut loc o încălcare a articolului 13 din Convenție cu privire la primul reclamant;

4. Hotărăște în unanimitate că a avut loc o încălcare a articolului 13 din Convenție cu privire la cel de-al doilea reclamant;
5. Hotărăște în unanimitate că nu era necesar de examinat dacă a existat o încălcare a articolului 14 din Convenție în combinație cu articolul 10;
6. Hotărăște în unanimitate că prezenta hotărâre constituie o suficientă satisfacție justă pentru daunele morale revendicate;
7. Hotărăște în unanimitate că statul respondent trebuie să plătească reclamanților, în termen de trei luni, 180, 00 (o sută optzeci mii) de șilingi austrieci pentru cheltuieli de judecată;
8. Respinge în unanimitate restul cererii de reparație echitabilă.

Redactată în engleză și franceză și pronunțată în ședința publică din 19 decembrie 1994, la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg.

Semnat: Rudolf Bernhardt, Președinte

Semnat: Herbert PETZOLD, Grefier în interimat

În conformitate cu articolul 51 paragraful 2 din Convenție și Regula 53 paragraful 2 din Regulamentul Curții, următoarele opinii separate sânt anexate la această hotărâre:

- (a) opinia dizidentă a dlui Thor Vilhjalmsson;
- (b) opinia parțial dizidentă a dlui Matscher, împărtășită de dl Bernhardt.

Semnat cu inițiale: R.B.

Semnat cu inițiale: H.P.

OPINIA DIZIDENTĂ A JUDECĂTORULUI THOR VILHJALMSON

În cazul de față, nu am constatat nici o încălcare a articolului 10 din Convenție sau a articolului 13.

În ceea ce privește primul reclamant, sânt de acord cu opinia dlui Matscher la care s-a alăturat și dl Bernhardt.

Cu privire la cel de-al doilea reclamant, dl Gubi, aș dori să remarc următoarele:

În paragraful 36 al hotărârii Curtea enunță un punct de vedere care mi se pare evident că „funcționarea eficientă a armatei este greu imaginabilă fără regulamente juridice destinate să împiedice militarii de la subminarea disciplinei militare ...” Anumite restricții erau în mod incontestabil impuse asupra dlui Gubi când i-sa ordonat de către un ofițer de aopri distribuirea revistei der Igel în cazarmă. Oricum, aceste restricții au fost limitate la comportamentul lui în incinta cazarmelor. Ele nu au afectat distribuția publicației în oricare alt fel. Aplicând principiul proporționalității, am constatat, spre deosebire de Curte, că ofițerul austriac a acționat în limitele admisibile ale articolului 10 dispunând ordinul în litigiu.

OPINIA PARȚIAL DIZIDENTĂ A JUDECĂTORULUI MATSCHER, LA CARE S-A ALĂTURAT JUDECĂTORUL BERNHARDT (Traducere)

Sânt de acord cu constatarea unei violări în ceea ce privește cel de-al doilea reclamant dar nu și în cazul primului reclamant.

Cel din urmă s-a plîns că a avut loc o încălcare a articolului 10 din Convenție pentru motivul refuzului Ministerului Apărării de a include revista der Igel pe lista publicațiilor periodice

distribuite de către armată. Articolul 10 protejează libertatea de exprimare și de informare, dar nu garantează publicațiilor dreptul de a fi distribuite de către autoritățile publice. Distribuirea „oficială” a revistei în litigiu a ajuns într-un fel să se identifice cel puțin implicit cu conținutul revistei, ceea ce , în opinia mea, nu era de competența autoritățile militare relevante

Mai mult decât atât, această publicație era accesibilă soldaților care erau interesați să se aboneze la această revistă, s-o primească prin poștă în mod privat sau să o cumpere în afara cazarmelor, ceea ce și făceau virtual în fiecare zi și s-o aducă înapoi în cazarme. Suplimentar, primul reclamant putea să trimită revistă gratis soldaților în cazarme și pe adresele lor personale. În acest fel, exigențele articolului 10 au fost pe deplin respectate în ceea ce privește asociația reclamantă.

În aceste circumstanțe, cât privește primul reclamant nu a existat nici o ingerință în exercițiul dreptului protejat de articolul 10; prin urmare, articolul 13 nu a putut fi de asemenea încălcat în această privință.